

Яких дітей називають обдарованими?

Як відбувається їх подальший розвиток?

Що можна зробити для їх підтримки?

У тлумачних словниках поняття: «здібний», «обдарований», «талановитий» уживаються як синоніми, що відображують рівень прояву здібностей. Отже, установлюючи складові обдарованості, необхідно основним уважати поняття здібність. М. Б. Теплов визначає три ознаки цього поняття.

По-перше, **здібності**—це індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють одну людину від іншої.

По-друге, **здібності** — це не будь-які індивідуальні особливості взагалі, а такі, що стосуються успішного виконання якої-небудь діяльності або багатьох діяльностей...

По-третє, **поняття здібність** не визначає ті знання, навички або вміння, що вже вироблені в конкретної людини.

На думку О. Я. Савченко, **обдарованість** — це сукупність задатків особистості як передумова розвитку її здібностей до певних видів діяльності.

Талант — це певна природна якість, що демонструє особливі здібності. **Обдарованість** — це стан таланту, ступінь прояву таланту. У психологічному словнику М. З. Д'яченка, Л. О. Кандиновича талант трактується як природна обдарованість і видатні здібності до якої-небудь діяльності.

Якими чинниками визначається талановитість, обдарованість дитини?

Відповідно до теорії психологічної науки, чинниками, за якими здійснюється психічний розвиток дитини, є:

- природні передумови;
- соціальні умови життя;
- система саморозвитку.

Дослідження свідчать, що генетично обумовлений компонент (**дар**) значною мірою визначає як кінцевий результат, так і темп розвитку. З моменту народження цей генетичний дар під впливом середовища перетворюється на єдину лінію розвитку. Реальна обдарованість залежить не тільки від задатків, але й від того, у якому середовищі зростала дитина, який отримала розвиток, як сама піклувалась про розвиток свого потенціалу.

Реальна обдарованість — не просто статичний божий чи генетичний дар. Обдарованість існує лише в динаміці, у розвитку, а тому постійно змінюється. Отже, необхідно зауважити, що обдарованість — лише потенціал, який може сприяти успіху, а може й не реалізуватись.

На сьогодні досить актуальним є поняття «творча особистість». Більшість авторів відзначають, що творчо обдарована особистість — це людина, якій притаманні певні якості, здібності, особливості психічних процесів, завдяки яким її діяльність відзначається новизною, неповторністю, для якої потреба в творчості є життєвою необхідністю, а творчий стиль діяльності — характернішим.

Творча особистість — це творчо активна особистість, яка справді не боїться конфліктів із собою та навколишньою дійсністю. Характерними рисами творчої особистості є сміливість у розв'язанні проблеми, багата уява, без якої неможливе генерування оригінальної ідеї, завзяття в довершенні наміченого, незважаючи на можливі конфлікти з колегами і навіть із суспільною думкою.

Риси творчої особистості:

- *готовність до ризику;*
- *імпульсивність, оригінальність та незалежність суджень;*
- *нерівномірність успіхів у навчальних предметах;*
- *почуття гумору та схильність до жарту;*
- *небажання сприймати щось на віру, критичний погляд на такі речі, що немовби повинні стати «священними»;*
- *сміливість уяви та думки.*

Обдаровані люди характеризуються наполегливістю, надзвичайно розвиненою працьовитістю, глибоким і стійким інтересом до певної діяльності.

Визначають два основні типи обдарованості:

- загальна (розумова);
- спеціальна (соціальна, моторна, практична, художня).

Три головні види обдарованості:

- академічна, що виявляється в швидкості та легкості опанування значного обсягу готових знань;
- інтелектуальна, що полягає в особливій розумовій самостійності, у підвищеній критичності мислення, здатності самостійно глобально, по-філософськи осмислювати складні інтелектуальні проблеми;
- творча, тобто здатність до творчої самореалізації в різних галузях життєдіяльності.

Стосовно школярів можна виділити низку ознак, що засвідчують про можливу обдарованість в тій або іншій сфері:

- легкість навчання і засвоєння навчального матеріалу;
- тривала концентрація уваги, багатий словниковий запас, здатність до абстрактного мислення;
- схильність до дискусії з учнями і педагогами, неприйняття суворих вимог дисципліни;
- допитливість, винахідливість, наполегливість, цілісність, високі ідеали;
- підвищене почуття гумору, гостра реакція на несправедливість тощо.

Для створення програми необхідно знати: якими рисами володіють обдаровані діти?

Виділяють 3 основні риси:

1. Пізнавальна потреба.

а) активність-дитина постійно шукає зміни вражень, нову інформацію. Чим більше він довідається, тим більше йому хочеться знати.

б) потреба в самому процесі розумової діяльності

в) задоволення від розумового напруження

2. Інтелект.

Характеризується конкретністю мислення і здатністю до абстракцій.

а) швидкість і точність виконання розумових операцій, зумовлених стійкістю уваги і прекрасною оперативною пам'яттю.

б) сформованість навичок логічного мислення, прагнення до міркування, узагальнення, виділення головного, класифікаціям.

в) багатство словника, швидкість і оригінальність словесних асоціацій

3. Креативність (творчої)

а) особливий склад розуму

б) установка на творче виконання завдання

в) розвиненість творчого мислення і уяви

Виявлення дітей з неординарними здібностями - це спільна робота шкільного психолога і вчителя. Існує велика кількість психологічних тестів для виявлення **різних видів обдарованості:**

-психомоторної

-інтелектуальної

-творчої

-у сфері спілкування

При роботі з обдарованими дітьми:

* Перш робиться акцент на формування вміння вчитися. Регулярно надається можливість виступати в ролі вчителя.

* Використовується велика кількість творчих завдань, рольових тренінгів, дискусій.

* Виключається тиск вчителя, на занятті-вільне спілкування.

* Освіта повинна приносити дитині задоволення

* Необхідно самостійне добування інформації, повага бажання дитини працювати самостійно.

* Заохочення наполегливості, активності.

* Не знижувати самооцінку учня

* Дитині необхідно усвідомлювати суспільну значимість проблеми.

* Завдання повинні бути творчими, що включають дослідження, аналіз, докази та висновки щодо досліджуваної проблеми; необхідно більше практичних робіт, робіт зі словниками, з довідковою літературою.

Змінюється і сам викладач, який працює з цими дітьми.

При роботі з обдарованими дітьми викладач частіше запитує думку самих дітей, менше пояснює, більше слухає.

Учитель завжди допоможе і підтримає, якщо це необхідно. На занятті створюється емоційно-безпечна атмосфера, поважається особистість учня, його думку, навіть якщо вона розходиться з думкою педагога.

Фахівці, які працюють з обдарованими дітьми, давно зазначили, що найчастіше такі діти зростають в інтелегентних сім'ях. І справа тут зовсім не в особливих генах геніальності — їх природа розподілила між усіма дітьми порівну. Справа — у родинній атмосфері, у системі родинних цінностей.

Узагалі всі батьки хотіли б розвивати в своїй дитині пізнавальні потреби і різні здібності. Але роблять вони це по-різному:

1. Батьки постійно пропонують дітям певні розвивальні ігри і завдання: зробимо те-то, пограємо в цю гру, прочитаємо цю книгу, відвідаємо цей музей... За певної наполегливості й послідовності така стратегія є результативною. Але нерідко у дитини виникає внутрішній протест, навіть при зовнішній покірливості. Інколи це передається через підвищену стомлюваність дитини від будь-яких інтелектуальних занять.

2. Батьки доручають визначення здібностей і розвиток їх у дитині спеціально підготовленим людям. Таких послуг пропонується зараз дуже багато. Це і групи розвитку для дошкільників, і групи підготовки до школи, і всілякі спеціалізовані класи в школах. Зрозуміло, при хорошому рівні таких послуг користь для дитини безперечна. Але за умови, що батьки не збираються повністю перекласти турботи про її розвиток на плечі фахівців.

3. Батьки не намагаються тотально контролювати розвиток здібностей дитини, проте надають їй можливості для вибору і добирають відповідну школу. Найголовніше в таких сім'ях — атмосфера яскравих пізнавальних інтересів самих батьків. Вони самі постійно захоплені якоюсь справою, багато читають, серед телепрограм обирають пізнавальні передачі, прагнуть відвідати нову виставку, не нав'язуючи все це дитині, але надаючи їй можливість самій знайти відповідне заняття. Як виявилось, така стратегія саморозвитку — найефективніша.